

Ambientā mūzika

Operas «Rolstein on the Beach» autori Hardijs Ledīšs, Kaspars Rolšteins un režisors Regnārs Vaivars.

Ilona Brūvere

Tiekamies Hardija Ledīša un Kaspara Rolšteina operas *Rolstein on the Beach* sakarā, kas ar *Sorosa fonda - Latvija* atbalstu, kopā ar saistošām akcijām jau vasarā, divus uzvedumus Dailes teātrā lielajā zālē piedzīvos septembrī...

Sarunā piedalās arī uzvedumā režisors Regnārs Vaivars, kuratore Solvita Krese. Vēl daži draugi un izpildītāji klātienē un neklātienē.

Komentāru vieta

Tas nav nemaz tik vienkārši. Satiekas trīs dzēdēji - viens neiedomājami labsirdīgs, ar drosmīgu fantāziju apveltīts, otrs - mazliet skeptiskāks un ciniskāks, bet trešais - jauns, skaists un noteikti arī talantīgs. Viņi satiekas, jo viņiem patīk kopā izdomāt dažnedažādas lietas, kopā laist mulķi un sapņot par tādu kategoriju kā māksla, kas, kā zināms, kopš laikiem, kad tā vairs nepieder tautai, ir diezgan plašs un grūti definējams jēdziens.

Vienam patīk būt interesantam, otrs varbūt ir mazliet pašpārliecināts, bet varbūt tā ir tikai nedrošības maska, un lai pagaidām tā paliek mīkļa, kā arī tas, kurš ir kurš un kāds nu kurais ir īstenībā, jo to nebūt nav tik grūti uzminēt un pieņemt, ka Hardijs pats kā parasti visu, ko viņš dara, domā nopietni, un ka ir viens brīdis katra dzīvī, kad, saskāries ar Ledīša sindromu, cilvēks kādu brīdi no tā nemaz nevar atteikties, ja tikai viņa strāvo kaut mazākā cerība par avangarda apgaismojošo ceļu.

Ledīšs savās filmētajās un nefilmētajās akcijās, ko zinātniskā valodā sauc arī par performancēm vai vienkārši - procesiem, atļaujas būt nežēlīgi pašironisks. Tā ir patiesa pašaplicināšanās, alternatīvā māksla, kas Latvijā vēl nav bagātu, labi nodrošinātu, no sabiedrības

normām nogurušu pilsoņu bērni vai neatzītu talantu aizrašanās, un Ledīšs neapšaubāmi ir avangarda patriarhālais sākums, kas zina apliecināt, ka katrs inteligents cilvēks, no klasiskas mākslas un mūzikas ceļiem nokūsis, drīkst to gan piekopt, gan pēc tās ilgoties un to pieļūgt.

Sākuma gaisma

Režisors: Tas bija kādā deviņdesmit otrajā gadā. Es pavadīju Hardiju uz autobusu un domāju, kāpēc ir tāda opera *Einstein on the Beach*, bet nav *Rolstein on the Beach*.

Korespondente: - Un kam tai OPERĀ vajadzēja notikt?

Hardijs: - Sākumā - Rolšteins pludmalē.

Korespondente: - Tas jau toreiz bija skaidrs.

Režisors: - To vēl nevarētu nosaukt par skaidrību.

Hardijs: - Pagāja kādi četri gadi.

Korespondente: - Visa tā padarīšana brieda.

Hardijs: - Nē, nekas nebrieda.

Rolšteins: - Mēs atkal satikāmies pie autobusu pieturas. Un tas viss bija tāda vārdu spēle. Mēs nemaz nedomājām, ka to kādreiz vajadzēs uzvest, bet deviņdesmit sestajā gadā Sorosa fonds atzina šo OPERU par labu esam.

Hardijs: - Bijām mājās jau sākuši rakstīt mūziku un meklēt materiālus libretam, ar tādu nodomu - tad jau redzēs, kas tur būs.

Korespondente: - Un kas tur būs?

Hardijs: - Tās būs atkritumu vedēja halucinācijas.

Reālais maršruts

Korespondente: - Tātad - pirmais cēlens. Pirma aina.

Režisors: - Tā jau to nemaz nevar pateikt. Pirmais ir arī pēdējais.

Rolšteins: - Tēma saistīta ar libiešu tautu, tās izniršanu.

Režisors: - Mūsu drau-

dzene ir libiete.

Hardijs: - Moto ir, kas nav mīļējis ar libiešu meiteni, tas nav mīļējis nekad.

Rolšteins: - Visa OPERA sastāv no kādām divdesmit novelītēm, tās nav garākas par trim četrām minūtēm, un mēs tās saucam par skatiem. Ir skaidra leģenda, kas saista šīs ainas un darbojošās personas. Un mīkstniekam ir piedēvēta nedz nīevājoša, nedz slavinoša nozīme. Tas ir reāls maršruts Zemgales priekšpilsētā - maršruts Nr. 20, atkritumu konteineru izvešana.

Korespondente: - Un tomēr, kas notiks uz skatuves?

Režisors: - Visu laiku - kas notiks, kas notiks. Nekas jau īpašs tur nenotiek. Tas viss tur tā lēnām virzās, un ar to libretu ir tā - es tur visu laiku meklēju to Rolsteinu, bet nevar un nevar atrast. Es jau ceru, ka viņš tur beigās parādīsies.

Korespondente: - Bet parasti jau uz skatuves kaut kas ir jādara? Vai tā būtu improvizācija operas žanra līmenī?

Režisors: - Tā nevarētu būt improvizācija. Lieta jau tur ir tāda, ka tā ir asociāciju plūsma un tāpēc ir grūti pastāstīt, kas tur notiks.

Korespondente: - Kaut kādas fiziskas akcijas taču veicamas arī asociatīvā plūsmā. Ja nu neko vairāk, tad vismaz jāstaigā apkārt vai jāsež pie galdā.

Režisors: - Jā, viņi staigā apkārt un sež pie galdā. Viņi tur dzīvo, un par to arī būs šīs stāsts.

Korespondente: - Vai konflikti sīzeta norisē ir paredzēti?

Rolšteins: - Cilvēkam jau visu var izskaidrot, un mēs pret to arī vērsāmies. Tās ir kolektīvs darbs - vārda OPERA interpretācija.

Režisors: - Ir apmēram tā, kad es klausos mūziku - man rodas asociācijas. Kad es lasu libretu - notiek tas pats, un tā es izdomāju bildi.

Gleznas un centrālie tēli

Rolšteins: - Tie būs asociatīvi gleznojumi, kas, tāpat kā tie iedarbojas uz mani, iedarbosies uz skatītāju. Nākamā bilde notiks jau skatītāja galvā. Asociācijas nosaukt nevar.

Korespondente: - Bet kā tad jūs to pateikst aktieriem, kas viņiem jādara?

Režisors: - Aktieri jau mums būs tādi, kas saprātis, viņi turpinās šo procesu tālāk, papildinot to ar jaunām asociācijām. Īstais mēģinājumu process notiks pēdējās dienās, bet ar aktieriem mēs jau esam tikusies.

Korespondente: - Vai mēs nevarētu izpaust vismaz galveno lomu tēlotāju vārdus? Un kādā ir šīs tēlnāns rezultāti, vismaz tā, pēc sajūtas.

Režisors: - Man patīka, un tas laikam ir pats galvenais šajā situācijā. Izpildītāji lai pagaidām paliek neatklāti, bet vienu es varu teikt - libiešu meitene lomā būs lietuviešu meitene Aurēlija Anužīte.

Hardijs: - Mēs varētu izsludināt lasītāju konkursu - kas Rolsteina OPERĀ būs cīti aktieri, kas vēl piedalīsies? Bet tiem, kas būs atmiņējusī parēdži, būs brīvījētes uz pirmizrādi.

Korespondente: - Kā tad sastāv tās lietas ar tekstiem?

Rolšteins: - Teksts, protams, sastāv no burtiem, un tas ir gatavs. Varbūt tā pat ir libiešu valodas interpretācija, un, ja būs iespējams, mēs noteikti piedāvāsim arī sinhrono tulkojumu.

Režisors: - Viss jau nebūs libiešu valodā, lai naba-ga latviešu cilvēks vismaz var saprast, par ko ir runa.

Rolšteins: - Es ceru, ka cilvēkiem patīks, jo tas jau ir domāts cilvēkiem un vismazāk tas viss ir domāts mums.

Režisors: - Es pat nevaru ledomātles nevienu cilvēku, kam šī OPERA nebūtu

lieta, cilvēku, kas to var nesaprast. Tā ir par visu un par visiem.

Korespondente: - Bet kānu viņi visi to nemaz nevar?

Rolšteins: - Tad uzziņas. Mēs jau tomēr esam pietiekami nopietni cilvēki.

Hardija garābraucošo tramvaju sindroms

Hardijs: - Uz mani, nekšim, vissitprāk iedarbojas garābraucošle tramvaju, tad es rakstu mūziku. Tas ir skatītājam būs saprotams.

Režisors: - Ja jūs man atnāsi, vai libieši paši zina, ka viņi ir iesalstīti šajā sākumā, tad es telksu nē. Tad jautājums varētu būt tāds, kāpēc libieši to nezina, kāpēc viņi nav iesaistīti procesā. Un atbilde atkal ir tāda - tā viņu lieta jau ir tik LOTI, ka viņi jau ir baigi spēcīgi palīdzētāji. Tātad es gribu teikt, ka vislabāk par libiešiem var pateikt tie, kam ar libiešiem vispār nav nekāda sakara. No malas vienmēr viss ir labāk redzams. Ar visu tas ir tā. Un visi pārējie tur arī būs, arī latvieši. Bet ar tiem jau ir tas pats.

Rolšteins: - Libieši teic, ka Rīgā viņi dzīvo tā kā tādā trimdā.

Korespondente: - Un jūs paši arī dzīvojat trimdā?

Rolšteins: - Uz šo jautājumu grūti atbildēt.

Režisors: - Man kādreiz bij' padomā apkopot dzeloļu krājumu - seši Zolitūdes gadi. Tas jau ir tas pats, un visu vēl pārveidojot...

Korespondente: - Jūs turaties kopā.

Rolšteins: - Mēs parasti kopā pusdienojam.

Režisors: - No rītiem savānāms, vakarā atkal, lai pastāstītu, ko katrs ir izdomājis.

Korespondente: - Vai atliek arī laika kaut kam citam?

Režisors: - Švaki jau ir, es nevaru sekmīgi nokārtot eksāmenus Kultūras akadēmijā. Esmu pārāk aizrāvies. Paskatos visus tos jautājumus un domāju, cik tas viss ir muļķīgi, salīdzinot ar to, ko mēs tagad darām.

Rolšteins: - Es tikai gribu teikt, ka mēs nekādā ziņā negribam nostāties pret zinātnes attīstību. No Regnāra (skat. režisors - J.B.) varētu iznākt gluži labs zinātnieks. Atcerēsimies, ka Einšteins skolā fiziku mācījis uz trijniekiem. Vispār jau vienīgajam no mums trijiem tāda praktiska profesija ir tikai Hardijam - nu tāda, ar lieliem pasūtījumiem. Galu galā gadsimts ir pierādījis, ka mākslat ir jāiet rokrokā ar naudu. Mēs jau arī savus līdzekļus ieguldām mākslas darbā.

Korespondente: - Bet vienīgais peļņitājs taču ir Hardijs!

Režisors: - Es tomēr būtu pateikt par Hardiju. Iespējams, viņu pirms gadiem nopietni. Viņš mani uzaicināja braukt līdz uz Ķīli, uz

jaunā avangarda mākslnieku izstādī, un mēs vēl ilgi pirms tam filmējām dažādus apšaubāmus videoklipus. Tolalk Hardijam bij modē acu dejas, Mirkskīnāšana. Es to nemaz nepratu, un viņš mani šausmīgi didija. Jāteic, ka es nesapratu, kam tas ir vajadzīgs. Bet Hardijs toreiz ar to mirkskīnāšanu aizbrauca uz Parīzi. Lalkam jau es neizpratu vienu lietu, ka Hardijs ir avangarda tēvs un viņam nevajag uzdot muļķīgus jautājumus, bet viss ir jādara tā, kā viņš saka. Tas bija Hardija binokulārās dejas, bet man vistuvākē ir viņa gājieni uz Bolderāju. Pēc tam es gāju arī pati. Viena un ar saviem draugiem.

Rolšteins: - To jau var darīt jebkurš, kas tad tā par mākslu?

Raimonda: - Tagad jau jebkurš, bet tolaik tas bija ļoti populāri. Visi modīgie jaunieši gāja uz Bolderāju. Hardijs. Viņš ir ļoti labsirdīgs un ļoti talantīgs, un visvairāk man patīk mētelis, kurā viņš staigā savos ART projektos, tāds ļoti apšaubāms mētelis. Tā es pazīstu Hardiju.

Korespondente: - Hardij, ieminies kaut ko par sevi!

Hardijs: - Ko tad lai es tā ieminos? Avramecs mani iepazīstināja ar pianistu Lubimovu, un tā tas sākās ar visiem tiem avangarda pasākumiem.

Kuratore: - Kā tu iepazīzies ar Valdi Poikānu?

Hardijs: - Viņš toreiz nebija ne resns, ne tievs, un es sapratu, ka man tāds vi-deja izmēra cilvēks labi varētu noderēt, jo visi mani draugi bija vai nu tievi, vai resni.

Kuratore: - Cik reižu tu gāji uz Bolderāju?

Hardijs: - Mākslas vēsturē ir iegājuši astoņi tādi gājieni. Bet vispār jau tas sākas tikai tāpēc, ka mēs ar Juri Boiko kaut kā gribējām satikties, bet mūs vienmēr šķīra Bolderājas dzelzceļš. Toreiz jau mēs vēl nezinājām, ka tā arī ir mākslas vēsture, ko mēs tur darām.

Kuratore: - Bet kā tas kļuva par mākslas vēsturi?

Hardijs: - Tas notika, pateicoties vācu mākslas kuratoriem, kuri to novērtēja kā mākslas pasākumu. Un tad jau arī visu citu zemju kuratori to uzvēra tāpat.

Kuratore: - Kā tu iepazīzies ar Kasparu (skat. Rolšteins. - I.B.)?

Hardijs: - Viņš vienkārši bija apmaldījies, un nebija neviena cita, kas varētu viņu pavadīt uz autobusa pieturu.

Nebijušu sajūtu restaurēšanas darbnīca

Astondešmito gadu vidū šeit bija tāda ļoti aktīva radošā gaisotne. Nebijušu sajūtu restaurēšanas darbnīca eksperimentēja ar dažādiem medijiem. Mēs sākam ar mūziku. Tad bija akciju māksla, un pie tā visa klāt vajadzēja vēl kaut ko. Toreiz Rīgā parādījās pirmās videokameras, un mēs izlēām, ka visos šajos procesos ir vajadzīgs arī videomedijs. Pati darb-

nica laikam radās astoņdesmit otrā gada septembrī, kad mēs ar Juri Boiko aizbraucām ciemos pie *Dzeltenajiem pastniekiem* un tur ierakstījām savas pirmās dziesmas, arī pirmo hitu - *Cik cak caura tumba*.

Raimonda: - Tev vēl bija zilās govys periods!

Hardijs: - Bija gan, tikai ātri izbeidzās, jo es aizbraucu uz Vāciju un mani kompanjoni palika Rīgā. Sazvanīt viņus varēja tikai pa nakti, un visa tā lieta ļoti ātri noplaka. Es viņus regulāri modināju, un viņi apvainojās.

Kuratore izjautā nopietni

Kuratore: - Vai jūs OPERAI tekstu un mūziku rakstījat kopā ar Kasparu?

Hardijs: - Viņš pierakstīja vienu teikumu, un es nākamo, vai atkal katrs pierakstīja otra uzrakstītajam vārdam klāt nākamo vai beigās. Toreiz mēs tā sēdējām un dzērām tetrapaku vīnu. Tas bija *The best vine for everyday drinking*. Un tā mēs dzērām vīnu un gudrojām to libretu. Mūziku tāpat. Kad es mājās kaut ko jau biju kompjūterā uztaisījis, atnāca Kaspars. Viņš tūlīt aizgāja pēc alinēm... Nē, pēc alinēm gāju es, bet viņš tikmēr jau bija pilnveidojis to, ko es biju uzrakstījis.

Kuratore: - Vai tev bija tāda sajūta, ka šī OPERA tiks novesta līdz galam?

Hardijs: - Mēs to darījām sava prieka pēc, un galvenais jau bija tas, kā tas viss tapa.

Kuratore: - Tu esi strādājis kā arhitekts?

Hardijs: - Desmit gadus esmu bijis arhitektūras teorētiķis, rakstījis traktātus par mūsu sliktu arhitektūru. Rakstus tolaik sūtīja uz Maskavu un izdeva krievu valodā.

Kuratore: - Tāpēc tev tas viss tik ātri apnika un tu plevērsies mūzikai?

Rolšteins: - Nē, viņš izdeva avīzi *Zingabols*.

Hardijs: - Vislabāk par avīzi varētu pastāstīt Juris Boiko, kurš tikko te ap stūri aizgāja.

Kuratore: - Tad gāsti par saviem portretiem.

Hardijs: - Pārsvārā jau es strādāju ar video un ar skaņām.

Rolšteins: - Nav taisnība. Tu teici, ka septiņdesmit sestajā gadā esi izstādījis akvareļu izstādē ar septiņdesmit trešā gada akvareli.

Hardijs: - Tas nebija portrets. Tā bija ainava.

OPERA ROLSTEIN ON THE BEACH

legēndas sākums

ATKRITUMU ŠOFERUM BANKOVSKIM, BRAUCOT MARŠRUTĀ NR. 20, KĻUVA SLIKTI. VIŅŠ ZAŅĒVA SAMĀNU UN IZKRITA NO AUTO. ŠOFERIS BANKOVSKIS REDZEJA HALUCINĀCIJAS - VIŅA VĪZIJAS DARBOJĀS KOSMOPOLITISKAS PERSONAS, TRANSCENDENTĀLAS BŪTNES, KĀ ARĪ VIENKĀRŠI CILVĒKI, KURI TO PAT NENOJAUTA.